

Stará vápenka ve Velké Chuchli

Vedle honosných uměleckých a stavebních kulturních památek ustupují méně poutavé technické památky obvykle značně do pozadí, třebaže bývají namnoze cennými doklady vývoje naší techniky a průmyslové výroby. Pohříchu se jim většinou věnuje také méně péče a bývá méně ochoty vynaložit na jejich údržbu větší částky. Stejně je tomu tak se starou vápenkou ve Velké Chuchli, prohlášenou za chráněnou památku podle zákona č. 22/58 Sb.¹, která do roku 1968 patřila do okresu Praha-západ a teprve při územní reorganizaci téhož roku byla převedena do obvodu Prahy 5.

Silurské vápencové skály, jimiž Vltava a její přítok Berounka vstupují na území Prahy, byly již odedávna zásobnicí jak kamene na výstavbu města, tak zároveň suroviny při stavbě neméně potřebné, kusového vápence na pálení vápna. Už ve středověku byl vápenec po vodě dopravován do města především z lomů v Podolí a Braníku na pravém břehu Vltavy. Jeho těžba tam zůstala soustředěna v podstatě dodnes. S rozvojem kamenných a pozdějších cihlových staveb rostla také spotřeba vápna, a tím i jeho výroba, zprvu pálením vápence v jamách a milířích.

Ze vzdálenější i bližší minulosti se nám dochovalo dosti dokladů, které umožňují ucelenější historický pohled na tamní vývoj onoho dlouho jen drobného a „venkovského“ průmyslového podnikání.² Zato o zpracování kamene z levého vltavského břehu a od břehů Berounky, kde lokality silurského vápence se táhnou od Smíchova až za Beroun (v pravěku souvisely s branickým masívem), víme jen málo. V hojně geologické literatuře jsou např. ve Velké Chuchli výslovně uváděny „hliznaté branické vápence“ a „vrstvy branického vápence“.³ Známe tedy sice jejich mineralogické složení, ale o počátcích technologie těžby a zpracování máme dokumentaci značně sporou. Chemické složení nesporně přispívalo k tomu, že vápno zdejší výroby mělo výbornou pověst. V Itálii bylo známo jako „pasta di Praga“. Nás ale zajímají i zařízení, v nichž se oné proslavené jakosti dosahovalo. Chuchelská vápenka je jedním z nich.

Stojí jako v své době obvyklé příslušenství vápencového lomu v úvozu silnice do Slivence, v místě zvaném Přidolí nebo také Na dolech, jak bývá někdy uvedeno na mapách. Před léty býval tento druhý název běžnější.⁴ Vápenná pec sestává ze dvou dvojáků tzv. Pacoldovek, tj. vedle sebe postavených dvojitých Pacoldových⁵ vápen-

Stará vápenka ve Velké Chuchli

ných šachtových pecí. Podle typu jsou asi ze šedesátých nebo sedmdesátých let minulého století. I když přesná doba stavby není známa, je tak možno soudit podle toho, že výstavba Pacoldových pecí byla zastavena v roce 1880, když téhož roku byla vystavěna v Hlubočepích první vápenná kruhovka u nás.⁶ Pacoldovy šachtové pece

s vrchním náhozem byly českým vynálezem z poloviny 19. století a konstruktér si dal jejich ustrojení patentovat. Jednou z jejich předností bylo, že nevyžadovaly vytržiděný vápenec. Byly v podstatě modifikací tehdejších železářských vysokých pecí. Zaručeně byla chuchelská vápenka v provozu roku 1898 a výroba zde pokračovala nepřetržitě do roku 1930, ne-li až do druhé světové války. Po ní byla již v klidu. Mimo chuchelskou byly pak známy dvojité Pacoldovky už jen v Jarově u Berouna a na Moravě v Hulíně.⁷ Stejného typu prý snad byla již snesená vápenka v někdejšího Tomáškově lomu mezi Karlštejnem a Srbskem.

Na základě odborného posudku svého pracovníka uznalo Národní technické muzeum v Praze chuchelskou vápenku za ojedinělou technickou památku a navrhlo její zapsání do seznamu chráněných památek. Shodou okolností měla tehdy přejít z držení Ejnovických železnorudných dolů a hrudkoven na Ústav pro výzkum rud, který ji ale hodlal zbourat. A právě tehdy také začaly vleklé spory a dohadování, trvající až donedávna. Nákladnost údržby pro podnik nerentabilní památky přitom sehrála nemalou úlohu. Mezitím objekt povětrnostními vlivy a ničivými lidskými zásahy chátral.⁸ V roce 1966, kdy náklad na opravu byl již odhadnut na 70 000 Kčs, byla vápenka oplocena a také navenek označena jako technická památka. Ovšem rušivý proces se tím nezastavil. Koncem sedmdesátých let byla vápenka rozhodnutím vyšších orgánů dána do operativní správy ONV Praha 5, jemuž bylo zároveň uloženo, aby zadal projekt opravy. Bylo při tom uvažováno i o obnově funkce vápenky.⁹

Osud vápenky dosud nebyl vyřešen a ještě koncem roku 1980 zůstává otázka, jak bude dál.

POZNÁMKY

¹ Přehled technických památek v českých zemích. Rozpravy NTM v Praze 1970, s. 25; Nemovitě kulturní památky hlavního města Prahy. PSSPPOP. 1976, s. 261.

² Viz např. Holec, F.: Branické vápencové lomy v ČSPS roč. LXIX 1961, s. 204—212 a týž, Branické vápenky v ČSPS roč. LXX 1962, s. 197—201.

³ Mj. Růžička, V.: Dolomitový důl u Slivence a jeho okolí. Praha 1925.

⁴ Týž l. c. s. 8: „Kraj mezi Velkou Chuchlí a Slivencem jest odedávna zván v geologické literatuře Přídolí, ač katastrof, na kterém je zbudována vápenka, se zove Na dolech. Jméno je také občany užíváno a označení Přídolí lid ani nezná.“

⁵ Pacold Jiří (1834—1907), od r. 1863 docent na polytechnickém ústavu v Praze, od r. 1871 profesor pozemního stavitelství na pražské české technice, od r. 1899 její rektor. Poněvadž se před druhou světovou válkou v kraji usadila firma Petzold, bývaly Pacoldovy vápenky z neznalosti mylně nazývány Petzoldovými. Podobný omyl — nejde-li o chybu tisku — se ostatně přihodil také ve Státním seznamu nemovitých kulturních památek, vydaném PSSPPOP, (viz pozn. 1), kde jsou chuchelské dvojáky označeny jako Pecoldovy.

⁶ Expertiza ing. Vlad. Čmerdy z 3. 12. 1963 — NTM v Praze. Není známo, zda snad šlo v Hlubočepích

o kruhovku postavenou berlínským vynálezcem Fr. E. Hoffmannem, který se koncem šedesátých let minulého století usadil na Smíchově. Ve stati Vynálezce kruhovky Fr. E. Hoffmann v Praze (časopis Dějiny věd a techniky, 1971 s. 176—177) jej však R. Bárta uvádí jako stavitele pouze dnes již přestavěných kruhovek na Zlíchově. Jedině technologové posoudí, zda a v čem Pacold ve své konstrukci Hoffmanna případně předstihl.

- ⁷ Přehled technických památek v českých zemích (viz pozn. 1) z r. 1970 však jarovskou vápenku neuvádí.
- ⁸ Železné stahovací pásy jsou rozrušovány rží a zdívo se borí. Navíc trpěl objekt tím, že si v něm v době neujasněných majetkoprávních vztahů okolní obyvatelé demolicemi upravovali komory vápenky na chlívky, kolny a garáže. Přilehlého prostranství užívali jako skládky odpadků.
- ⁹ Proti návrhu, aby se v rekonstruované památce vypalovalo vápno speciální struktury pro rekonstruování historických objektů, se postavil MNV ve Velké Chuchli s argumentem, že by se tím životní prostředí v obci, trpící beztoho exhalacemi z okolních cementáren, ještě více zhoršilo.